

4. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 21 квітня 1998 р. № 521 "Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України", Київ.

5. **Равкин Ю.С.** Оценка размеров компенсации ущерба животному миру // Всесоюзное совещание по проблеме кадастра и учета животного мира. Ч.1. Уфа, 1989. – С. 182-184.

6. **Равкин Ю.С.** Опыт оценки ущерба животному миру при экологической экспертизе хозяйственных проектов // Экономика сохранения биоразнообразия. М.: 1995. – С. 214-222.

7. **Равкин Ю.С.** Принципы и порядок расчета стоимостной оценки ресурсов наземных животных и ущерба, наносимого им хозяйственной деятельностью // Охрана живой природы. Выпуск 3 (8), 1997. – 56-61 с.

8. **Синякевич І.М.** Економіка лісокористування. Навчальний посібник. Львів, 1999. – С.201-215.

9. **Управление** природопользованием для устойчивого развития. – Ярославль: НПП "Кадастр", 1997. – 187 с.

10. **Черчилль Г.А.** Маркетинговые исследования. Санкт-Петербург, 2001. – 750 с.

11. **Carson R.T. et al.** Bibliography of Contingent Valuation Studies and Papers // la Jolla: Natural Resources Damage Assessment, Inc. 1995.

12. **Signorello G.** Valuing birds watching in a mediterranean Wetland // Environmental Resource Valuation: Applications of the Contingent Valuation Method in Italy. Boston / Dortrecht / London, 1998. – P. 171-191.

УДК 630*165

*Докторант О.Я. Лазор, канд. с.-г. наук –
УАДУ при Президентіві України*

КОНФЛІКТИ МІЖ ЕКОЛОГІЄЮ ТА ЕКОНОМІКОЮ: ПОШУК РІШЕНЬ

Зростання кількості виникнення екологічних конфліктів дає підставу віднести їх до об'єктів досліджень еколого-експертних органів. У зв'язку з цим у статті розкриті зміст еколого-економічних конфліктів, причини їх виникнення та управління конфліктами; проаналізовані шляхи їх вирішення, а також вказано на можливість посередницької діяльності державних службовців – суб'єктів екологічної експертизи як один із шляхів вирішення екологічних конфліктів; вказані особливості цієї діяльності.

О.Я. Лазор – УАДУ

Conflicts between economy and ecology: searching for decisions

The increasing amount of ecological conflicts, which very often take place, demand that these conflicts should be related to the objects studied by ecological-expert institutions. In this connection the article lightens the substance of ecological conflicts, given reasons for their appearance and underlines methods that help to manage with them. This article reveals the ways of regulating this conflicts and points out the possibility of intermediate activity of state officials – the subjects of ecological examination, as one of the possible methods of regulating ecological conflicts; the peculiarities of this activity are also represented in this article.

Зростання економіки неминує супроводжується зростанням кількості вилучених природних ресурсів із природного середовища, що викликає значне погіршення його стану. За цих умов вельми важливого як теоретичного, так і практичного значення набуває проблема пошуку оптимуму між економікою та екологією, між задоволенням потреб суспільства та збереженням довкілля.

Здатність природного середовища самовідновлюватися у сучасних умовах, на перший погляд, здається дивним з огляду на історичну тривалість цього процесу. Можливо, тому людство, хоча і розуміє глобальність існування тих чи інших екологічних проблем, все ж таки сприймає це інертно. Однак, якщо громадськість намагається активно діяти у розв'язанні екологічних проблем і не знаходить шляхів їх вирішення, то це призводить до виникнення екологічних конфліктів.

Екологічні конфлікти, виникають дедалі частіше, зазвичай, за умови втручання людини у довкілля, що провокує зміни у природних або соціальних системах. Конфлікт виникає у тому випадку, коли таке втручання, на думку однієї або кількох груп людей, розглядається як порушення комплексної взаємодії фізичних, біологічних і соціальних процесів у навколишньому середовищі та тим самим завдає шкоду [9]. Саме поняття "екологічні конфлікти" досить нове у науковій літературі, а тому їх практичне вирішення потребує подальшого вивчення.

Корені екологічних конфліктів часто ховаються у непорозумінні між їх учасниками, недостатній поінформованості сторін, отриманні неповної чи неточної інформації. Конфлікти можуть виникнути також, якщо зацікавлена громадськість та їх опоненти мають відмінні інтереси або ж предмет розходжень. Різні відомства, а також представники бізнесу часто мотивують далеко не природоошадливу діяльність своїх об'єктів вищими інтересами. Інколи вони просто не передбачають усіх негативних наслідків своєї діяльності. Окрім цього, можуть не враховувати, що запити громадськості в інформації мають набагато ширший діапазон: про діяльність небезпечних об'єктів, обговорення важливих екологічних проблем, прийняття та виконання владних рішень щодо довкілля тощо.

До того ж, як стверджують фахівці [3], сам стиль подання інформації також можуть спровокувати виникнення екологічного конфлікту. Особа, яка не користується довірою, повагою у людей або ж, просто некомпетентна, може надовго зіпсувати стосунки між учасниками конфлікту. Так само, як і невміле оперування тими чи іншими показниками може викликати цілком зрозуміле обурення громадськості.

Однак, надання інформації та згода з нею – це зовсім різні речі. Не варто очікувати, що громадськість, володіючи інформацією, прийде до тих же висновків, що й експерти. Якщо все це відбувається на ґрунті недовіри та напружених стосунків між учасниками, то конфлікт, якого можна було би уникнути, може стати досить тривалим.

Зіткнення інтересів різних сторін із приводу захисту навколишнього середовища сьогодні відбувається досить часто. Конфлікти можуть виникнути навколо розміщення промислових підприємств, планування землекористування, забруднення довкілля діючими об'єктами тощо. Тому інтереси конфліктантів недоцільно класифікувати як "правильні" чи "неправильні", оскільки вони виникають через відмінність у цілях, що ставлять перед собою учасники конфлікту. Адже будь-які промислові підприємства – це не тільки викиди забруднюючих речовин, але і робота для багатьох людей, доходи до

бюджету та інші вигоди. Спільноті потрібне не тільки чисте повітря, але і високий рівень добробуту, що досягається шляхом використання тих чи інших ресурсів природного середовища. Тому конфлікти "інтересів" практично завжди містять у собі не тільки екологічне, але й політичне, економічне, соціальне та ідеологічне підґрунтя. Згадаймо лишень, скільки гасел та різних позицій щодо захисту навколишнього середовища висували ті чи інші партії, що намагалися тим самим завоювати прихильність громадськості під час передвиборної кампанії. Необхідно мати на увазі, що екологічні конфлікти означають боротьбу різних громадських структур, індивідуумів не тільки за якість довкілля загалом, але й за сфери впливу в економіці, політиці. Виокремлення однієї з них, як правильно чи переважаючої, за рахунок інших – серйозна перепона на шляху досягнення взаємоприйнятного рішення.

Однак, наявність різних інтересів не завжди вказують на те, що вони не можуть бути сумісними. Наприклад, суперечка про те, що краще побудувати у місті: громадський сквер чи автостоянку нічного клубу "Міленіум"? [4]. Мешканці вулиць, прилеглих до цього клубу, переймаються долею єдиного скверу в районі напружених автострад. Дерев, виплечаних мешканцями прилеглих будинків, опинилися під загрозою знищення, бо майданчик для дитячих ігор відгороджено міцними залізними стовпами для організації чергової автостоянки, тоді як зовсім поряд вже багато років діють дві автостоянки.

Звернення такого змісту було розіслане мерові міста, інспекції з екології та департаменту землеустрою Львівської міської ради. Отже, виник конфлікт, який за змістом торкається не тільки екології. Адже, це – не лише вибір на користь охорони довкілля чи його забруднювача. Для такого міста як Львів потрібно як перше, так і друге. За умови будівництва підземного гаражу – ці питання можна вирішити, але таке будівництво коштуватиме багато дорожче. Тому значна кількість конфліктних інтересів вирається не стільки у "недобрий намір" опонентів чистого довкілля, але й головним чином, у наявність коштів.

Оскільки на думку громади не звертали належної уваги, людям довелося вдатися до іншої форми протесту: вони відмовилися сплачувати квартплату. Окрім цього, мешканці вул. Св. Теодора звернулися за допомогою до громадської організації "Територіальна асоціація "Захист і сприяння". Після пікетів та численних звернень мешканцям вдалося зберегти сквер. Це яскравий приклад того, що громадськість, згуртувавшись, може примусити поважати свої права.

Зрозуміло, що екологічні конфлікти, якщо вони виникають, відповідно, включають принципово різні погляди та підходи учасників до предмету їх розходжень. Конфлікти принципів за своєю суттю становлять розходження з приводу цінностей: добробут чи незаймана природа – у кожного вони свої. Так, якщо прихильники захисту довкілля виступають проти атомної енергетики, то малоімовірно, що вони погодяться на будівництво атомної станції, навіть, найсучаснішої.

За кордоном більшість екологічних конфліктів вирішуються у судах. Як стверджують фахівці Центру громадської екологічної адвокатури Благо-

дійного фонду "Екоправо-Львів" [5], право на звернення до суду, що є досить важливим правовим інструментом і може реалізовуватись як індивідуально, так і колективно – в Україні, на жаль, використовується зрідка. Це можна пояснити неготовністю нашої судової системи до захисту екологічних прав громадян, складністю доведення причинного зв'язку між фактом забруднення навколишнього природного середовища й ушкодженням здоров'я людей. За таких ситуацій, зазвичай, необхідна комплексна медико-екологічна та інші експертизи, які потребують кваліфікованих експертів із різних галузей знань. Відсутність спеціалізованих експертних установ та методик нарахування шкоди ускладнює формування судової практики. Так само, як і обов'язок позивача оплачувати судові витрати, послуги адвоката, проведення експертизи тощо. Зауважимо, що у випадку винесення судового рішення на користь позивача судові витрати відшкодовуються відповідачем.

Наприклад, до Центру громадської екологічної адвокатури звернулася громадська організація матерів м. Соснівки, діти яких хворіють на флюороз (руйнування зубів) і остеопороз (руйнування кісткової тканини) внаслідок перевищення гранично допустимих концентрацій фтору у підземних джерелах водопостачання. Із матеріалів різних експертів та інформації наукових організацій, включаючи Всесвітню Організацію Здоров'я, а також – висновків численних експертиз, було визначено, що основним джерелом забруднення підземних вод фтором є Західноукраїнська холдінгова компанія.

На переговорах із президентом та віце-президентом компанії, мером міста Соснівка та представниками водопостачання було досягнуто згоди: з метою компенсації збитків здоров'ю дітей компанія побудує завод для очищення ґрунтових вод від фтору. Фахівці Центру громадської екологічної адвокатури запропонували технології очистки – американську та вітчизняну, рівненську, більш дешеву.

Із метою вирішення справи у досудовому порядку, як цього вимагає законодавство, фахівці з Центру надіслали до компанії претензію. Впродовж місяця компанія мала відповісти на претензію та розпочати пошук грошей для будівництва. У зазначений термін відповіді не надійшло. Тому був поданий позов до арбітражного суду від імені громадської організації матерів Соснівки. Проте його було відхилено. Відповідно до законодавства, позивач має сплатити державне мито, сума якого в цьому випадку сягала близько 9000 гривень. Саме це і зашкодило справі, адже ні громадська організація матерів, ні "Екоправо-Львів" не мали таких грошей.

Позов міг би бути поданий прокурором Львівської міжрайонної природоохоронної прокуратури, який звільнений від сплати держмита і судових витрат. Однак прокуратура не погодилася на це, оскільки на її думку неможливо довести причинний зв'язок між забрудненням навколишнього природного середовища різними речовинами та хворобою дітей, для чого необхідно було провести нову експертизу.

Як видно з прикладу, не кожна із сторін, що бере участь у конфлікті, спроможна піти на значні витрати. Навіть в екологічній організації, яка відстоює інтереси місцевих жителів, такі кошти можуть бути відсутні. Цей

випадок демонструє, які перешкоди можуть виникати на шляху громадської організації чи громадян до суду.

Інший приклад, – декілька місяців громадяни, помешкання яких розташовані неподалік від запланованої майбутньої автозаправної станції на вулиці Личаківській м. Львова (траса Львів-Винники), намагаються перешкодити її будівництву [6]. За адвокатською допомогою вони звернулися до благодійного фонду "Екоправо-Львів". Вивчивши це питання, працівники цієї організації повідомили, що у мешканців є всі підстави виступати проти цього будівництва: санітарна зона між житловими будинками та автозаправною станцією менша, ніж потрібний мінімум – сто метрів. Саме тому відповідного погодження не дали ні Львівська міська санепідемстанція, ні відповідна пожежна служба. Проте, як з'ясувалося згодом, обласна рада до уточнення всіх обставин продала підприємцям вказану ділянку і саме під автозаправну станцію.

Однак цього виявилось замало... На дев'яти із дванадцяти ділянок у м. Львові, які обласна рада без погодження з міськрадою продала інвесторам під розміщення автозаправних станцій, будувати АЗС не можна [7]. До такого висновку прийшли члени містобудівної ради. Вказувалося, що під час продажу цих ділянок не враховувалися висновки служб держнагляду, управління містобудування та архітектури і не було, відповідно, узгодження з генпланом міста. Зрозуміло, що заправки є потенційно небезпечними об'єктами і тому вони будувалися головним чином за містом. Однак зараз вони є не тільки у центрі міста, а ще й недалеко одна від одної. Викуплені ділянки розташовані у густонаселених районах та на перехрестях центральних доріг. І, мабуть, кошти, що надійдуть від податку на цю землю, не покрийть тих витрат, що можуть бути через виникнення тих чи інших небезпек. Як бачимо, обласна влада почала вирішувати за міську раду ті питання, що не належать до її компетенції. Відповідно, було скеровано звернення до Генерального прокурора, де вказувалися порушення обласної ради.

Виникає резонне запитання: чому не зробити все за порядком? Спочатку оформити відповідні документи щодо визначених ділянок, погодити їх з усіма зацікавленими службами, надати інформацію населенню, а вже тоді приймати рішення щодо подальшого використання земельної ділянки. Владні структури у такому випадку виступали би не лобістами, а справедливими посередниками. І не потрібно було б підприємцям ризикувати значними коштами, владі – авторитетом, громадськості чи їх представникам – переживати нервові напруження.

Управління екологічними конфліктами – це складний та багатогранний процес. Саме слово "управління" має досить широкий діапазон використання. Управління конфліктами – це цілеспрямований, зумовлений об'єктивними законами вплив на його динаміку в інтересах розвитку або ж зруйнування тієї соціальної системи, до якої належить цей конфлікт. Отже, управління конфліктами як процес складається з таких видів діяльності:

- прогнозування конфліктів та оцінка їх функціональної спрямованості;
- попередження конфлікту або ж його стимулювання;
- регулювання конфлікту;

- вирішення (розв'язання) конфлікту.

Прогнозування конфлікту – це один із важливих видів діяльності суб'єкта управління, що спрямований на виявлення причин цього конфлікту у потенційному його розвитку. Вивчення об'єктивних та суб'єктивних причин – є основними джерелами прогнозування екологічних конфліктів.

Попередження конфлікту – такий вид діяльності суб'єкта управління, що спрямований на недопущення виникнення конфлікту, а саме виявлення тих чинників, що можуть спричинити його виникнення. Маючи таку інформацію, суб'єкт може взяти певних заходів, що нейтралізують дію цих чинників із метою уникнення конфліктів.

Стимулювання конфлікту – це вид діяльності суб'єкта управління, спрямований на виклик конфлікту, його провокацію. Однак, така діяльність виправдовує себе тільки щодо конструктивних конфліктів. Засоби можуть бути різні: критика певної ситуації у засобах масової інформації, винесення проблемного питання на обговорення тощо. До того ж, необхідно пам'ятати про конструктивне управління конфліктом, в іншому випадку – це призведе до негативних наслідків.

Регулювання конфлікту – це вид діяльності суб'єкта управління, спрямований на послаблення динаміки конфлікту, обмеження сфери його впливу. Розуміючи регулювання конфлікту як процес, необхідно вказати на його етапи:

- визнання реальності конфліктуючими сторонами;
- легітимізація конфлікту, а саме: домовленість між сторонами про дотримання встановлених норм та правил конфліктної взаємодії;
- інституалізація конфлікту – створення відповідних груп, органів, закріплення відповідальних осіб тощо з регулювання конфліктної взаємодії.

Розв'язання конфлікту, що є завершальним етапом в управлінні ним – це вид діяльності суб'єкта управління, що пов'язаний із його завершенням. Вирішення конфлікту може бути повним або частковим. Повне вирішення досягається за усунення причин, предмету конфлікту та конфліктних ситуацій, усіх аспектних порушень. В іншому випадку – це неповне вирішення конфлікту

Існують три механізми, за допомогою яких дві конфліктуючі сторони можуть вирішити конфлікт:

- насилля: більш сильна сторона підкоряє для виконання вимог слабшу сторону;
- роз'єднання – припинення взаємозв'язків;
- примирення може відбутись само собою, але частіше в результаті переговорів.

Якщо до вирішення конфлікту залучають третю особу, то використовують такі механізми:

- насилля або соціальний тиск (якщо третя сторона підтримує одну із конфліктуючих сторін)
- якщо третя сторона незалежна, то використовують такі форми вирішення конфлікту: суд загальної юрисдикції, арбітражний суд, mediaція (за допомогою посередника).

Досить дорого, надто довго і не завжди об'єктивно – так, на жаль, оцінюють результати розгляду екологічних конфліктів у судах [3]. Терміни судового процесу також є серйозним мінусом у вирішенні конфлікту. Часом

звернення до суду – це вірний шлях просто відтягнути час. У програші може опинитись будь-яка із сторін: підприємці, які вимушені відкласти реалізацію своїх проєктів, а також – нести додаткові витрати у зв'язку з інфляцією та замороженням уже вкладених коштів, або ж – прихильники захисту довкілля, якщо шкідлива для природи діяльність здійснюється й надалі.

Необхідно мати на увазі і те, що судові рішення не завжди ліквідують саму причину конфлікту. Адже підходи до захисту довкілля вимагають не вибору між прогресом та чистим довкіллям, а досягнення компромісу між різними суспільними цілями. Формальне читання законодавства та виконання всіх процедур частіше всього-на-всього ведуть до поділу учасників на переможців та переможених. Після цього компроміс стає вже просто неможливим.

Які ж існують загальні методи вирішення конфлікту:

- адміністративний (заборони, накази, розпорядження, приписи, рішення суду тощо);
- інформаційний (бесіда, переконання, прохання, пояснення, страйки, мітинги тощо);
- економічний (конкуренція, надання кредитів, грантів тощо).

Адміністративні процедури, у силу своєї специфіки, також можуть провокувати конфлікти, а не вирішувати їх. Великий доступ зацікавлених сторін до цього процесу не завжди гарантує відсутність конфліктів та прийняття тільки "правильних рішень". Це підтверджує і практика проведення громадських слухань, що часто реалізуються у США [3]. Їхня мета – надати весь спектр поглядів до прийняття остаточного рішення. Зрозуміло, що виникнення різних думок, поглядів з того чи іншого питання, а відтак – і діаметральних позицій є цілком нормальним явищем у суспільстві, де існують різноманітні інтереси та цінності. Однак часто, замість пошуку взаємоприйнятних рішень, учасники слухань, не беручи до уваги аргументи опонентів, намагаються переконати у своїй правоті, що інколи доходять до фанатизму, переходять до конфронтації.

Незадоволення учасників екологічних конфліктів як результатами, так і самим процесом їх вирішення сприяло виникненню інших, більш ефективних механізмів. Одним із них є ведення переговорів або ж посередництво, тобто добровільна згода між сторонами конфлікту за допомогою третьої особи (посередника).

У цьому випадку посередник (медіатор), на відміну від лобіста, не представляє якусь із сторін і не виражає чиясь позицію. Його завдання – звести учасників до прийнятої ними згоди. Для цього посередникові необхідно бути не тільки фахівцем у сфері екології, але і людських взаємовідносин, володіти кредитом довіри і намагатись збільшити його у процесі ведення переговорів. Цього йому не вдасться зробити, якщо він виявить свій інтерес в обговорюваному питанні або ж стане прихильником однієї зі сторін. Посередникові необхідно володіти ефективною комунікацією, вмінням нейтралізувати ворожість та організовувати рух до згоди, навіть за умови, що ситуація зайшла у безвихідь. Посередникові потрібно виявити погляди сторін із широкого спектру питань, пов'язаних із конфліктом, відшукати приховані ін-

тереси, що дасть можливість знайти точки дотику та допомогти виробити більш прийнятні варіанти.

Для того, щоб вибрати правильну тактику, необхідно також визначити, чим викликані відмінності у позиціях учасників, їх причини, що зумовлені принциповими розходженнями чи питанням престижу. Для цього посередник повинен володіти технікою отримання інформації від учасників.

Окрім цього, медіатор може спробувати розглянути конфлікт у новому аспекті, тобто поставити під сумнів ті перешкоди, які заважають учасникам досягнути згоди. У цьому випадку він вже є не тільки сполучною ланкою між учасниками, а ще й генератором нових ідей та поглядів на старі проблеми. Вирішальним буде розуміння тих причин, які сприяли виникненню конфлікту. Із їх усуненням тісно пов'язане вирішення самого екологічного конфлікту.

Компроміс, в якому кожна із сторін відмовляється від частини вимог і отримує щось взамін, є бажаним вирішенням конфлікту, однак так відбувається не завжди. У результаті посередницьких зусиль компроміс можливий, коли задіяні приблизно однакові за силою сторони. Якщо ж суперечка відбувається між нерівними противниками, шанси, що сильніший відмовиться від своїх вимог, малоімовірні.

Тому, наскільки вдало посередник обере ту чи іншу стратегію (компроміс, конкуренцію, співпрацю, уникнення, пристосування) для вирішення конфлікту, залежить насамперед від нього, його здібностей та професіоналізму. Потрібно, щоб кожен із учасників екологічного конфлікту відчував, що прийняте рішення – це його, власне, за яке він несе відповідальність.

Участь громадськості у цих процесах означає не тільки, що це сформована частина суспільства, громади, об'єднана вирішенням тієї чи іншої проблеми. Це свідчить і про те, що зростає відповідальність громадян як перед собою, так і майбутніми поколіннями за свої дії чи бездіяльність.

В особі посередника могли би бути фахівці суб'єктів екологічної експертизи на місцевому рівні. Саме вони, як державні службовці, не можуть бути зацікавленими посередниками у вирішенні того чи іншого питання тільки однією стороною. Окрім цього, діяльність цю можуть реалізувати й інші державні службовці, які здійснюють функцію державного управління у сфері захисту довкілля, що сприятиме об'єктивності прийнятих рішень. Це також фахівці, які добре проінформовані щодо екологічної ситуації на місцях, ознайомлені з діяльністю об'єктів, що містять ту чи іншу небезпеку. Саме вони можуть із використанням сучасних методів оцінки впливу на довкілля допомогти розв'язати екологічні конфлікти, дати обґрунтовану інформацію, розробити пропозиції стосовно проблем, піднятих конфліктуючими сторонами.

Отже, управління екологічними конфліктами передбачає всі види діяльності, що пов'язані із прогнозуванням, попередженням і вирішенням конфліктів. Залежно від характеру екологічного конфлікту цей процес може торкатись різних рівнів: міждержавного, державного, регіонального та місцевого. Діяльність суб'єкта управління конфліктом залежить від багатьох чинників, однак можна визначити певний алгоритм цього процесу (рис.).

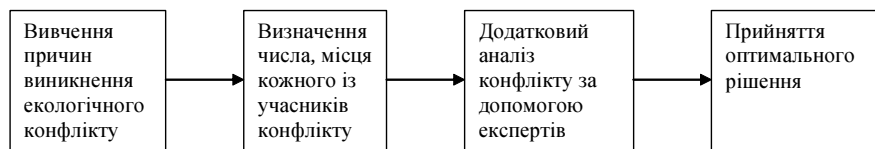

Рис. Алгоритм управління екологічним конфліктом.

Як зауважує Абалкіна І.Л. [3], на зміну екологам приходять юристи, спеціалісти з громадських зв'язків. Так, на заході посередництво активно пропагується представниками бізнесу. Існує небезпека того, що посередництво може стати ареною боротьби політичних сил за вплив у вирішенні питань будь-якої сфери, нехтуючи проблемами довкілля або під прикриттям їх вирішення. До того ж, та сторона, яка має мало досвіду у технологічних тонкощах переговорів, які можуть вестись і конфіденційно, зразу ж опиняється у більш вразливому становищі. Цього можна уникнути, якщо посередництво здійснювали б державні службовці шляхом проведення екологічної експертизи.

На жаль, у чинному законодавстві та, зокрема, у Законі "Про екологічну експертизу" [1] і внесених до нього змінах [2] не передбачено такого об'єкту екологічної експертизи як екологічні конфлікти, тим більше – посередницької ролі суб'єктів екологічної експертизи, не визначено порядок та умови здійснення такої діяльності. Це аж ніяк не вирішує старих проблем і сприяє нагромадженню нових конфліктних ситуацій, що відповідно до законів конфліктології, зумовлює виникнення нових екологічних конфліктів. Врешті необхідно відкинути сприйняття "необхідності існування екологічних конфліктів" і, як зауважив міністр екології С. Курикін [8] змусити місцевих керівників мислити науковими екологічними категоріями. До того ж, як прогнозують фахівці санепідемстанцій, невдовзі можуть з'явитися судові позови від населення до Мінекології, Міністерства охорони здоров'я та інших державних установ у зв'язку з втратою здоров'я через забруднення навколишнього природного середовища. Можливо тому так завбачливо у вигляді змін було вилучено із статей Закону України "Про екологічну експертизу" не тільки словосполучення "здоров'я людей", але й те, що екологічній експертизі ст.7 [1.2] підлягають діючі об'єкти та комплекси, що мають негативний вплив на здоров'я людей. Найцінніше, що є у держави – це здоров'я нації, як втрачає вона щодня і закони цьому деградаційному процесові, як не дивно, – сприяють.

Література

1. Закон України "Про екологічну експертизу" // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №8. – ст. 54
2. Закон України "Про екологічну експертизу" із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 6 квітня 2000 року № 16423 – III/ Правова база з питань екології та охорони природного середовища. Збірник нормативно-правових актів. Укл. Камлик М.І. – К.: Атака, 2001 – С. 71-87
3. Абалкіна І.Л. Экологические конфликты и поиск решений через посредника. США – Канада: ЭПК, № 8, 1999 – С. 114-124.
4. Бжезинська І. Дискотека чи сквер? // "Поступ", №19 від 12-13.02.2002р.
5. Екологічні права громадян, як їх захистити за допомогою закону. К: Ехо-Восток, 1997. – 189 с.

6. Романенко М. Мешканці проти будівництва АЗС/ "Поступ", № 48 від 27.03.2001. – С. 3.
7. Романенко М. Замість зеленої зони будуть автозаправки/ "Поступ", № 144 від 21.09.2001р. – С. 3.
8. Симкович В. Рубрика "Середовище"/ Київські відомості від 8.03.2002 р.
9. Уайт Г. Роль научной информации в предвидении и предотвращении экологических конфликтов/ География, ресурсы и окруж. среда: Сб. – М.: Прогресс, 1990. – С. 449-464.

УДК 630*622

Ст. викл. Т.В. Токарева, канд. екон. наук – СумДУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ НА ОСНОВІ ДИНАМІКИ ЛІСОВОГО ФОНДУ ДЛГО "СУМИЛІС"

Зроблено аналіз показників стану лісового фонду лісгосподарських підприємств об'єднання "СУМИЛІС" за період з 1946 р. по 1996 р. Виявлені позитивні та деструктивні тенденції щодо розширення лісоресурсного потенціалу та забезпечення екологічної стабільності в регіоні.

T.V. Tokareva – SU of Sumy

Ensuring of national forest using on the basics of analysis the state of the forest fund "Sumyforest"

Analysis the state of the forest fund in a period of 1946-1996 "Sumyforest" Exposed positive and destructible tendencies of ensuring the increase of the potential forest using and ecologically sustainable development of the region.

Рациональне використання лісів є важливою складовою екологічно сталого розвитку територій. Правильне поєднання лісгосподарських заходів і багатопільового лісокористування з урахуванням екологічних факторів повинно сприяти зростанню потенціалу лісового фонду лісгосподарських підприємств. Екологічно орієнтоване лісокористування і відтворення лісових ресурсів здійснюються шляхом розробки стратегії, спрямованої на задоволення суспільних потреб у продукції та послугах лісу засобами та методами, які враховують закономірності і можливості росту та розвитку лісових насаджень.

Важливим етапом забезпечення зростання еколого-економічного рівня лісокористування має стати аналіз сучасного та прогнозного стану лісового фонду, що дасть змогу підвищити відповідальність спеціалістів лісового господарства, а також вчених-лісоводів за результати науково-дослідницької та лісгосподарської діяльності.

За своїми природними та екологічними умовами Сумська обл. знаходиться в найбільш сприятливих умовах для проведення різноманітних лісгосподарських і лісокультурних досліджень, тому лісівницька справа має багатолітню історію, що пов'язана з такими іменами вчених, як П.С. Погребняк, В.Е. Шмідт, Д.В. Воробйов, П.П. Кожевников, В.Д. Огієвський та ін.

Загальна площа лісів, включаючи полезахисні смуги, насаджень по ярах і балках, а також чагарники у Сумській області на 01.01.96 р. становила 444,8 тис. га (19 %) площі лісів до загальної площі області, проти 378 тис. га на 01.01.46 р. Лісистість області повинна зрости до оптимальних параметрів